

יִדְנָתוֹן נ.

שמואל גורדון

תרגם מאנגלית : **בן-שם**

הקדיש הנפלא

שתי ישועות הכתה רחל' הוקנה בנפת הרחוב, אם יוכל להקרא בשם רחוב, לִבְצִלְאֵל בעלה. לאחרונה הגה זה בא. ותרין לקראתו, לאמר, צלעה לקראתו, ותקרא „האח !“, כי הגה שבה נפשה למנוחתה, ותקיפתו בשאלות לַדַעַת את שׁוֹמוֹן.

אחה, כי הצדור אישר הכיא ביטובו היה כבר כמעט כצדור אישר לקח עמו בצאצאו וכיום היטני בכקר. והיום יום ישיי וזה לו כשבוע ימים הצאתו לפסחור והנה צדור מרכותו כמעט כבר כאישר ביום צאתו.

„מדוע כה אחרתי לבא ?” ענה בצלאל, כדרך היהודים העונים על שאלה בשאקה או הטיפיכים אותה כהדיוקו. ואחר נה מעט וישלח את אצבי עותיו בזקנו הארוך הסבוך, ויוסף תדבר :

„גם הגה הייתי בבית הרחצה והחובש ישם תתול לרגליו.”

„לרגלך ? אוי לי, וגם הנך צולע.”

„אמר שלח בי את כלבו, כלב רע.”

„הוי, הרשעים ! תאלכם איש כנייהנם !”

„ומה ? תהי גם זאת לטובה. אני חי והכתיב חי, ובכן הכל הולך למישרי רים. ומדוע לא יטעם כלב נוצרו גם הוא בחייו מעט בשר כשר ?”

ובדברו קרין בערמה בעינו הדוהפת. ורחל נאנתה ותאמר : רואה אנכי כי לא מכרת הרבה.”

„גלומי צמר אחרים, שלש צדורות סכות, שני משרקות. ומה ? תחת זאת חן יש לי עוד כמעט כל סחורתי. וסחורה היא חון, וחון הוא כסף. ובכן בכל אופן לא רוששנו מאישר הייתי בעת צאתי.”

וילכו בדממה אל ביתם. והיא נסתה להקל מעליו כובד מיטאו, ואולם בדיה הכבדות אך הוסף הוסיפה על סכו. אך הוא לא כחה בה על זאת. וְעוֹלָם לא נשמע כל דבר מר בין בצלאל ובין רחל. בצלאל פתח את פיו דאי שונה ויאמר :

„לא, רחל עטרת ראשי, לעולם לא נעשה זאת.”

היא לא ענתה דבר, אף כי ידעה היטב על מה הוא מדבר. היא זכיטה אליו כהט אידי קל מן הצד, התאמצה לסגור יותר את שפתיה הדקות ומראה פניה הצומקים הביע רצון, שמחה ודברייסתר. לו היו עיני בצלאל מיטיבות לראות, כי עתה ראה והכיר כי רחל כסיתרה סוד. אך הוא יא ראה ויא הכיר, יוסף לישפוך ייחיו ולהנות נכאים :

„היטבוע לא נוכל להוסיף בחתי אם עטרה חופיקות. אך חן יותר מזה לא יכנהו להיטוך גם בכל יטבוע אחר. עד כה הגה קבענו על יד עשרה חיבל, בכל אופן, זאת היא ראשית למאתים הרובל.”

כמעט נפלא הרבר בעיניו כי לא פרצה רחל באנחות. אמנם היא הרר בזה טאד בכי ואנחות בימיה, והן גם הכור העמיק יהדי מימיו לאחרונה, „מה יתאנין ארם חי ?” ובצלאל הוסיף לדבר אל לבו :

„לא אוכל להרשיע אותם על אישר הם מרבים הרדוש ככה. הקהלה עניה. לו הייתי אני הנבאי ולו באתי אל עצמי ואמרתיו „ר' בצלאל יקירי, הורידה מעט מן המחיר“, כי עתה הייתי משיב לעצמי : „ר' בצלאל יקירי,

אי אפשר ! אנהנו במצוקה גדולה. מכס הבשר תוזר על הפתחים, מאין אייש אישר יואיל לקברו בחכירה, אהרי אישר שני חיכריו האחרונים הפסידו את כספם. השו"ב מקבר משכורת אחת לשלשה שבועות, הרב איננו מקבל מאיר כיה. אין זאת כי אליהו זן ומפרנס אותו. שני „ספרים“ קדוים ואין לאל ידנו לתקנם. המקוה הניזום התקלקת, ובקרקעיתה יש הוד עמוק, ויינטה אשת הסטרהר כמעט טבעה ביטבוע האחרון. ומה יש לי עוד להגיד לך ?”

„כן, אך הגה ישנים אנהנו“, אומר אני. „אין הנחה על הכמות“, אענה אני. „לכל אחד יש נשמה להתפלה בעדה, וכזה כן זה. ראה, בכסף נמאס בסך מאה רובל יאמר קדיש בערך ובעד אשתך שנה שנה עד עולם. רק מאה רובל ינפשי, ר' בצלאל.”

„רק מאה רובל“, הביעה רחל אחריו כהר.

„לא אוכל להוריד לך מן המחיר הזה“, אוסיף להבר. אם אעשה כן, ירדשו חיים גם שמריל להוריד גם להם מן המחיר. סוף סוף, הקדיש הוא העונג הגדול ביותר אישר יוכל אייש להשיג אחריו.”

ובצלאל התהלך בכבדות תחת מיטאו והוא מתאמץ לעצור ברוחו לכלי ת' גיטו ויטאוף בתוקה – מדוע יצאה רחל לקראתו ? הגם לנישום ולשואוף לא יוכל אייש לברו ? רחל הלכה על ידו וככל אישר קרבו לבא אל ביתם כן הוסיפו פניה להביע שהוקיערמה. פתאום הוסיף בצלאל לדבר, ועפעפיו רעדו ויאמר :

„רחל, אם יש לאיש בן יחיד והבן מת, או טוב היה לו לולא נשא אשה.” ותאמר רחל, ועפעפיה רעדו יתר מאד : „גם לאישה כן.”

ויאמר עוד בצירא : „ואישר לקדיש חוה, חושב אני כי הרבר הטוב ביותר היה כי נהיה ולא נמות העולם. או לא יהיה צורך לאמר קדיש אחרינו.” „מה, לבלתי מות עד עולם ? בטוהת אני כי לא ינעם לי הרבר“, אמרה רחל ורעד קל בא בעצמיה. „הן גם היום אני כה עיפת, ואף כי לאתך אלה שנים.”

„אם כן איפוא, מותי“, אמר בצלאל במרירות, „אך קדיש לא יהיה לך. בלתי אם יעשה גם ופלא.”

„ואיך תדע כי לא יעשה פלא ? אלהים יפליא לעשות עמנו“, אמרה רחל ופניה הפיקו תוסיאמטה וערמה גם יחד.

„אמנם כי אלהים כל יוכה. אך הן רבים מאד האנשים אשר ידאג להם לפלא מחסרים, ומי יידע עד כמה עלינו להכות עד אישר יגיע חורנו.”

„הם, מהרף ! האלהים דואג לכל האנשים יחד. ומי יודע אם לא כבר דאג לנו.”

„אם כבר דאג לנו, רא הודיע לי.”

הוא יוכל יהודיעך כמה רגע.”

המה באו אל ביתם הפסן, ורחל הובילה אותו ישר אל המטבח, ויתלה שמתותיו ויסעד לבו בחפזון.

„הקניה את הגר ? היכער עשרים וארבע שעות ?”

ותאמר רחל : כן, וישני הוקנים וישכו דומם מעמיקים בהניון לבם הגעים אחרים.

זה היה נרדזכרון ינשמת בנם המת. שלש שנים עברו מעת באה אליי הם השימועה הרעה על מות בנם יחירם, מנדל, אשר נתן להם אלהים בעמדם על סף הזקנה. הוא מת באמריקה.

בעורנו נער יצא מכית אביו לבקש אשרו בארץ הרחוקה הזאת, וגם שלח אלהים את הכרכה כמעשה ידיו, וגם כתב להורני במכתבו האחרון, כי בוא יבא לקחת אותם אליו למען יבלו את שארית ימי חייהם במנוחה

ובסבוד. והנך שלח השטן, אשר עינו רעה בבני האדם, את מלאכו, בלאך חמות, להפר את העצה היעוצה. האייש אשר בשר אותם מרחוק את הכשורה הרעה הזאת, נמנע מהגיד להם כי מיז בנם באסון אשר קרוהו ברכבה בנסעו ביום השבת לעשות מלאכתו. כי למה יעמיק את פצעו לב ההורים הנשכר והנרכה בהודיעו אותם כי אלהים הפניע בו את עונו ? הלא טוב כי יחישבו את בנם קדוש אשר יקה אותו אלהים כיום קדוש, דבר אישר יקנאו בו גם האנשים הצדקים עד הארץ. וככה חשבו אותו הודיו לקדוש אשר יוכל להמר ליזו עליהם המעלה והפיס בעדם רצון מה'.

בצלאל ברה ללבוש בגדי חמורות אישר אתו בבית ורחל הביטה אליו ונחרה, בראותה אותו עומד כמעיל המשי אשר לו ובכובע הזנבות בעל שבע זנבות־שועלים. ואחר אמר בצלאל וקולו רועד :

„רחל, עת להעלות את הגר.”

רחל ישמה לפני אל הגר הישיבה, ראשה נטוי מיגון, אך גם כאישר על פניה היה רשום דבר, אישר לא הצצה כי יקראנו בצלאל עתה.

בצלאל בא אחריה המדרר, ישם עמך על סף החזון הגר גדול תקף בסיר פרחים ממולא בעפר. ויבט אל הגר וייף את עיניו. אמנם כי ישם עמד הגר, אך על ידו עוד נר ישני. מבחי דבר דבר הניע את כפות ידיו לביעלה לאות שאלה.

ותאמר רחל : „ומה ? הלא אוכל להעלות גר לבד לנשמת בני אם יש את נפשי לעשות כן ?”

בצלאל הניע ראשו וכלכי התרוצצו שאלות שונות : ההוכחה האשה המסכנה בשגעון ? היוכלו עניים כמותם להרשות להם דבר יתר כזה ? ועל כלן — המותר לפי הרין לבער שני נרות בבית אחד לנשמת מת אחד ? מעור לם לא שמע כזאת. אם תעמוד על דעתה עליו יהיה ללכת לשואל שאלה מאת בית הרין, וכבר שמה בלבו מעתה על אישר נשקפה לו האפשרות הרבר עם חברי הועד הנכבד הזה.

ובחפנותו את ראשו וירא — ויוסף להתפלא הפלא ופלא : על השלך חן פרושה מפה לבנה מזהירה ועליה ארבעה נרות תחת שני נרות השבת אשר היו מדליקים תמיד בערב שבת. המראה היה נחרד, אף כי הנרות לא עמדו במנורות כי אם בארבעה תפוחי אדמה אשר נעשו בהם הורים להכיל את הנרות.

או ישב בצלאל על מיטבו ויתנודד הגה והגה ברום ירדעפיו כקרבן. אכן אמת נכון הרבר — רחל יצאה מדעתה. אויז גם זו הטובה ! כעתה היא חשבה צרות לכבה.

ורחל הביטה אליו בערמה ותגיט עדיו ותאמר בנחת :

„הן עליך לדעת כל, חוקר ובוהן... אמת עניה באה ושני יתדים לה והיא בקשה כי נאסוף אותה אל ביתנו ליום הייבות. גם הַ „יאהרצייט“ היום ושני הנרות האחרים...”

ויתר בצלאל ממחוכו ויאמר : „אם כן, אפוא, כרוך אלהים אשר שלח לנו אורחים. אבל... אבל... ועפעפיו הייעירות נעו בדברו... „האוכל מאין ומצא ?”

„האוכל הנהו מוכן, האשה נזכה לי מעט כסף, בו קניתי אוכל לכלנו.”

„אורחים, אורחים ! קרא בצלאל. „שבת שמחת וטובה תהיה לנו !”

„כן, בצלאל, שבת שמחה וטובה, כמעט כה שמחה כאלו...”

ולא כלתה לדבר, ותמת את דמעות עיניה.

„ואיזה האורחים עתה ?”

„בחדר המטות, לגוה מעט. הם היו עיפים מאד מן הדודך.”

עודם מדברים וחרלת נפתחה ואשה טובת מראה באה ועל ורועותיה שני ילדים, נערים. היא עמודה ובצלאל נפעם לראות כי עיניה רוחצות בדמי עות. אך לא רק הדבר הזה לברו הפליא אותו. גם היא גם הילדים לא היה כראיהם כעיפים מדרך. אין זאת כי נסעו ברוחה. גם האישה לא היתה עניה למדאקיעניים. היא היתה לכוטה שמלה חדשה ויפה וגם הילדים היו לכני שים בגדים — הן בצלאל היה מבין בארג — עשויים ארג יקר.

„המגרמניה אתם באים ?” שאל בצלאל, מבלי להשיב אל לבו מה הוא שואל.

„לא מגרמניה, כי אם מארץ רחוקה ממנה, מאמריקה באנו”, ענתה האשה.

„והלא אתם מדברים בלשוננו.”

„באמריקה כלם מדברים בלשונכם.”

„צה, צה — פלא ! אמר בצלאל בהשיקו לשונו אל חכו.

ויקם ויעמוד על רגליו. בצלאל לא הית סבל, הוא ראה והבין כי יותר סמה שישמעו אזניו יש פה. ויבט אל רחל, אך היא הסבה פניה.

„כאמריקה“, אמר לאטו. „ובכן אויז ידעת את מנדל בני ?”

ותחת אשר השיבוהו דבר, לפתח האשה הצעירה את צוארו בורועותיה

ותקרא : „אבי, אבי !” ואחר פנתה אל רחל אשר עמדה בפנה והיא נאנתה ושוחקת חליפות ומראה פניה כיום קיין אשר גישם ואוד שמיש נראים בו יחד, ותאמר אליה : „הוי, אמי, איננה יכולה להאריך עוד את המשחק. אבי, אישת מנדל אנכי ואיזה בניו. שמואל, אהרן, גשו הלום !”

ועז ידו בצלאל הקרות נתכו נשיקות משפתים חמות.

„אביו, הוסיפה האשה בקול רועד, „מנדל אמר תמיד כי בקיות בנו הבכור ל„בר מצוה“ יהיו אביו ואמו נוכחים, ואחר אישר קשה הרבר מכם לעבור את חים הגדול, באנו אנהנו הגה. שמואל יהיה לבריימצוה בעוד שבועים ימים, ואנהנו השכנו כי טוב להקדים לבוא.”

ויאמר בצלאל : „הטיבותם אשר עשיתם”. וישב על מקומו, כי לא יכול לעמוד על רגליו מזוקן. והאשה וילדיה באו וישבו ליד אביהם הזקן.

„ועתה הגידו נא לי, הכחורים“, אמר בצלאל, „היודעתם דבר מה מתוך רחנן, מלשוננו הקדושה ?”

ויאמר הנער הבכור בגאון : „אני לומד עתה מסכת בבאי־קמא.” „ואני התלתי ללמוד רש”י“, אמר הצעיר.

„תלמידי חכמים ! ועתה — גשי הלום, רחל, ועמדי על ימיני. ובכן הלא תאמרו קדיש אחרינו כאשר נמות ?”

„בעונג רב, אבי זקניי, אמר תצעיר.

„טפש ! קרא אחיו וירקע ברגלו,

או צחקו כלם ודמעות־צחוק ירדו על לחייהם.

„ועתה, רחל, הגר.”

ותעל רחל את הגר וכלתה העלתה את נרה. רנעים מספר עמד בצלאל ויבט אל השלהבת, ופניו האירו באור שבעתים, כאלו נגה עליו אור ה ש כ י נ ה.

אחדו כן ילדו עיניו דמעות ויקח את שני הנערים בידיו ויאמר : „בואו, ק ד ו ש ו ס, עת ללכת אל בית הכנסת.”

ותאמר אליו רחל בקול־נצחון : „ומה אתה אויבי, בצלאל, על הפלא ?”

האבנים — חק הוא חק ואשתי
כתב־קשת במחילת כבודה לעקר את
המקום ולנסע..

בקצור לא נחתי ולא יסקתני
רצתי מניסרד לניסרד וזכא
לחתם עד שהוכרחת להביא הוכחות
בכתב והתחייבתי שתיר על גבי לבן
עם בול כחוק שאני מרייה לא פחות
מהמש כאות פונט לשנה כדי לפדנס
את אשתי ואת ילדי בהרבה. החזק
מזה היה עלי להביא הוכחות ותעודות
מהמכתר לעדת ישראל שאני נולדתי
בירושלים עיה"ק.

— נו, ואיך? — יאלתנ
— שיענא את חסוק?

עשינו את כל הניירות והבקשות
מחדש כאלו באה אתמול. יהיא
מבקשת להשאר בארץ וישראלתי.
כמובן גם את חמס — לירה אחת
וחרינו יושבים לפניך רבנו עזמות.
בעיה"ק ירושלים, אני ואשתי וילדי
עד באה ועשרים שנה.

— כנראה הער אנבה אחר
מן הצד — שהיינסון לא היה כאן
בישעת מעשה..

* * *

וליצא מידא דלא רמיזא
באוריתא ואפילו "ישורון" שנוכר
בפרשת "האזינו" דשב"ק זו שנאמר:
וישמע "ישורון" וכו'.

אנב, כמוצ"ש העברה שבתי
הבית ונפגשת' בשני יהודים צעירים
בלוית צעירה שיצאו מ"בריסטול".
כשהגיעו לפני "ישורון" אמר אדם
מהם באנגלית: ועכשיו נלך "טו
מייק סליחות" (לעשות סליחות)..

* * *

ולכבוד יובל־הדין יא אספר
לכם ע"א היהודי השדכן שהלך
וקדש לעצמו בחורשת שגלך ומוכית
זה קבר דה"ש — כך אומרים —
ג' שנים ב"חד גדיא" וגב לא אספר
את מכתבי תלמיד' בפ"ת ובז"ל, אלא
אספר לכם בקצרה את המעשה
הנורא שאירע במאה שערים וביעד
המניסו ספרדיתיה ל"שטיבל" דהתב.
והמעשה יהיה כך היה:

אח תו ע"ת של הדרשן השומ"ע
הניחה כעזאאתה בחול' סבום ידוע
להכנסת ס"ת באחד מבתי הכנסיות
בירושלים, הספר נכתב ונחתם
וביום הרביעי העבר נעשו כל ההכנות
להכנסת הספר הצעירים והישיב"ש
של ה"שטיבל" קיטנו את ישרי
הבית בדגלים לכבוד התורה ולכבוד
המקום, והנה בא ר' יונקא לעשות
"אינספקציה על סדרי התנינה" כשא
את עיניו והנה חסד אורה פליצת
תחלתהו, — נוואלה יהודים ישרים
ביקדשנו!

"ישרים!" היכן יש ישרים!
הביאו מים!.. נוואלה רבותי!
הצירו!
— התורה ביערת!.. צלם
בהיכל!..

כי הקהל נמישך אחריו אל
הישער יהיו תורה להם מאצבע וראי
בל"ב — שומע ישיב! — "מגן דוד"
למן בת"ד דגלים קטנים תכונים
לכנים, והדרשן השומע קנא לנאת
ה' צבאות, סכן את עצמו וערה על
שלבו הסילם, ילח את ידו הצנוטד
ישבר את ה"מגן דוד" לרכוסים קרע

את הדגלים ורק אותם אדעה רקע
ברגלי וירק כפי ג' פעמים: טפא
כפא כפא! על הציונים ועל האפי
ר ימים ימי"ש.

לא אמר רבם בזה סמוכן את
הישיבה הנלהכה של הדרשן הישיבה
על הפתולות ועל הגרבים וכיוצא
בזה אלא שתבחרים מצד שני לא
בטנו את ידם בציהת ועפו "סטידות
לה" לכבוד התורה כמה שנאמר:

ובערב יונ המישי באישין לילת.
בישעה העמידית הוכיחו הדרשן
הישיבה והכריזו את ספר התורה
נצילעא ובהסתר אל ה"שטיבל" לכה
יפגעו הם וישום באפיקורסים יתכינו
את עצמם לצאת בנגד התורה בדגלי
ציון..

זו תורה וזו חשערתיה מסד
ביבה!

ומהמת יתחום ערב דאח"ש
בעולם, יאמית הדין נופת על כל
הבדואות, יאפירו דנים במים ר' עז
דום ומסכה אני ידון אל חסוק כדי
יקנית ראש בבש לכבוד דאח"ש
ויין יקדוש ויהבדלה אך זרק מברסל'ה
מרחתי — הנני מקעד ימתיים
את יעורי זה כפרת יטנה הדינה
ומיבה לכה תלמידו דבבל אתר ואתר.

יבטורה כפי: הכינות' ליטנה
החדשה ספר בתובה והתיבה טובה.
מי ליטבת ומי לחסה, מי לחיים
ומי ל — —

עזמות